

тической деятельности страны сводится к обеспечению достойного уровня жизни ее населения, который во многом определяется имеющимся в его распоряжении экономическим конкурентным потенциалом, что является интегральной характеристикой, которая выражается в максимальных возможностях достижения поставленных стратегических целей.

Предложенный нами подход к формированию стратегии эффективного управления конкурентоспособностью предприятий основывается на принципах системного подхода, а также междисциплинарной методологии исследования предприятий всех форм собственности.

Ключевые слова: конкуренция; конкурентоспособность; конкурентная сфера; потенциал; стратегия; управление конкурентоспособностью

Нестеренко С. А. Концептуальні підходи до формування стратегії управління конкурентоспроможністю підприємств

На основі проведено аналізу, доведено, що у сучасних умовах, коли сільськогосподарські підприємства знаходяться в скрутному становищі, висувається питання розробки концептуальних підходів до формування стратегії управління конкурентоспроможністю підприємств і їх ефективно впровадження у практику.

Встановлено що, у ринковій економіці кінцевий результат виробничо-господарської, фінансової, інноваційної, інвестиційної, екологічної, соціальної і політичної діяльності країни зводиться до забезпечення гідного рівня життя її населення, який багато в чому визначається наявним в його розпорядженні економічним конкурентним потенціалом, що є інтегральною характеристикою, яка виражається в максимальних можливостях досягнення поставлених стратегічних цілей.

Запропонований нами підхід до формування стратегії ефективного управління конкурентоспроможністю підприємств ґрунтується на принципах системного підходу, а також міждисциплінарної методології дослідження підприємств усіх форм власності.

Ключові слова: конкуренція; конкурентоспроможність; конкурентна сфера; потенціал; стратегія; управління конкурентоспроможністю.

Дата надходження до редакції: 12.03.2015

Рецензент: к.е.н., професор Жмайлов В.М.

ІНСТРУМЕНТИ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ТА ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

В. В. Валетенко, аспірант, ХНТУСГ

Одна з основних сучасних проблем вітчизняних аграрних підприємств - це недостатня інвестиційна активність, через яку можуть здійснюватися інвестиції в агропромисловий комплекс за допомогою використання певних інструментів. Тому аналіз можливих інструментів інвестиційної діяльності аграрних підприємств і обґрунтування їх ефективного використання є тим чинником, який зробить можливою активізацію залучення інвестицій та підвищити рівень управління їх розміщенням. Наразі серед усіх інструментів інвестиційної діяльності аграрних підприємств особливе місце посідають прямі інвестиції та банківське кредитування. Останнє обумовлює необхідність наукового пророблення інструментарію управління використанням інвестиційних ресурсів, отриманих саме з цих джерел.

Ключові слова: інвестиції, управління, аграрні підприємства, інвестиційні ресурси, ефективність, економічний потенціал

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питанню дослідження формування інвестиційних ресурсів у сільському господарстві та управління інвестиційною діяльністю аграрних підприємств присвячені роботи ряду вітчизняних економістів. Серед них М.Я. Дем'яненко [2], І.Ю. Дишко [3], О.О.Клокар [4], М.І. Кісіль [5], М.Ю. Коденська [7], Н.В. Левченко [9], та ін.

У зазначених дослідженнях порушуються питання формування інвестиційних ресурсів у сільському господарстві та розглядаються можливі інструменти управління інвестиційною діяльністю. Аналізуються проблеми стратегічних напрямів інвестиційного забезпечення розвитку сільського господарства, оцінюється кредито-

спроможність аграрних підприємств і такі інструменти їх інвестиційної діяльності, як фінансовий лізинг, кредитне страхування, прямі іноземні інвестиції, заходи мінімізації інвестиційних ризиків.

Аналіз досліджень і публікацій проблеми використання інструментів інвестиційної діяльності в аграрних підприємствах показує, що питання класифікації та комплексного застосування цих інструментів вивчені недостатньо. Тому є потреба в теоретичному обґрунтуванні можливих інструментів інвестиційної діяльності на рівні аграрних підприємств і дослідженні напрямів їх формування й комплексного функціонування.

Цілі статті. Метою даною публікації є висвітлення результатів комплексного дослідження

залучення інструментів управління інвестиційною діяльністю аграрних підприємств, уточнення їх змісту та значення в контексті підвищення ефективності основної діяльності суб'єктів економічних відносин та успішної реалізації їх економічного потенціалу.

Виклад основного матеріалу. Значне зростання продуктивності у сільському господарстві можливе лише через зміни існуючих технологій що впровадженні у виробництво нової техніки, використання кращого насіння, ефективніших джерел енергії, дешевших засобів захисту рослин і тварин, добрив. Інвестиції у такі напрями, як сільськогосподарські дослідження, виробництво нових ресурсів для сільського господарства, освіти персоналу, забезпечать технічні зміни у галузі, а звідси - і підвищення продуктивності та ефективності.

Тому важливим чинником забезпечення зростання конкурентоспроможності вітчизняної аграрної продукції на внутрішньому та зовнішніх ринках, а також ефективності аграрних підприємств України, є їхнє технологічне переозброєння. Це означає впровадження новітніх технологій виробництва й зберігання сільськогосподарської продукції. В свою чергу для цього потрібні відповідні кошти у вигляді інвестицій.

Якщо розглядати комплекс актуальних питань і проблем, що стоять нині перед підприємствами АПК України, то їх можна поділити на дві групи: макро та мікроекономічні. До макроекономічних чинників, що безпосередньо впливають на інвестиційну діяльність аграрних підприємств, слід віднести політику Національного банку України, зокрема визначення облікової ставки за кредити; політику уряду щодо створення сприятливого інвестиційного клімату, зокрема розвитку підприємництва та забезпечення ефективною судовою системою тощо.

Державна інноваційно-інвестиційна політика - це діяльність держави, спрямована на створення сприятливих нормативно-правових та економічних умов для інвестицій взагалі й інвестицій в інновації, стимулювання процесу формування інвестиційних умов для інноваційного розвитку, а також формування ринку інновацій та інвестицій. [5] При цьому реалії сьогодення все ще не дозволяють розглядати інноваційно-інвестиційну політику держави, як цілісну та комплексну систему цілей, інструментів, важелів, дій та впливів. Тому, на нашу думку, наразі доречним є синтетичний підхід до тлумачення сутності цього поняття.

Узагальнення наукових поглядів на інструменти управління інноваційною та інвестиційною діяльністю на мікрорівні, які мають відношення до функцій державного регулювання, дозволили поглибити розуміння дефініції "державна інвестиційна політика", зміст якої, на нашого погляду, полягає у використанні системного та комплекс-

ного впливу державних інститутів та інституцій на реалізацію інноваційно-інвестиційних проектів суб'єктами економічних відносин, які в своїй сукупності формують напрям інноваційно-інвестиційного розвитку соціально-економічних систем держави в цілому, а також окремих секторів та галузей національної економіки.

Основна проблема на рівні підприємств - відсутність або нестача коштів для поповнення оборотних і відновлення основних засобів виробництва. Всі інші проблеми також витікають звідси. Кредитори або інвестори вкладатимуть кошти лише за умови їх ефективного використання, а це означає впровадження нових технологій виробництва продукції. Вкладати кошти у застарілі, низько ефективні технології недоцільно.

До суб'єктів, що формують пропозицію на фінансових ринках, можна віднести: банки, лізингові компанії, постачальників ресурсів, кредитні спілки, фізичні особи, державу, іноземні компанії.

Відповідно до чинного вітчизняного законодавства [1] під інвестиціями розуміють всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкт підприємницької й інших видів діяльності, в результаті чого створюється прибуток (дохід), або досягається соціальний ефект.

Таким чином інвестиції - це вкладення коштів у рухоме і нерухоме майно, придбання акцій, облігацій та інших цінних паперів, банківські кредити і депозити, придбання або створення нематеріальних активів та часток у капіталі інших підприємств. Процес інвестування являє собою інвестиційну діяльність, що проводиться шляхом використання певних інвестиційних інструментів, які є важливою складовою загального інвестиційного механізму, що функціонує в будь-якому аграрному підприємстві. Без їх використання сільськогосподарським виробникам проблематично здійснювати залучення, контроль та управління власними інвестиційними ресурсами.

Від того, наскільки ефективно буде використано інвестиційні інструменти у зазначеному процесі, залежить успішність господарської діяльності аграрного підприємства.

Інвестиційна діяльність аграрного підприємства пов'язана із придбанням ресурсів довготривалого використання, таких як земля, техніка, обладнання, будівлі, споруди, приміщення. Придбання цих ресурсів вимагає досить суттєвих коштів і впливає на функціонування підприємства упродовж багатьох років. Крім цього, процес інвестування передбачає одноразове витрачання цих коштів, тоді як дохід від інвестицій одержують протягом наступних періодів. У зв'язку з тим, що нікто не може бути абсолютно впевненим у запланованих обсягах майбутніх доходів, адже в економіці діють чинники ризику й невизначеності, рішення щодо інвестування мають бути дуже важливими. Особливо це стосується таких елементів інвестиційного рішення, як планування цін на

продукцію і ресурси, що формують операційні витрати, а також рівнів продуктивності землі та худоби.

Високий ризик кредитування аграрних підприємств пов'язаний з низькою ефективністю їхньої роботи, нестабільністю виробництва, відсутністю необхідної ліквідної застави, низьким рівнем менеджменту в цих підприємствах, відсутністю позитивної кредитної історії.

Разом із цим необхідність придбання техніки називається фермерами та іншими сільськогосподарськими виробниками основною метою одержання кредитів. Хоча основна частка кредитів використовується на закупівлю пального й мастил, а також на засоби захисту рослин і посівного матеріалу.

Важливим моментом процесу інвестування є необхідність урахування фактора інфляції. Існують два методи зіставлення інвестицій у часі складних процесів і дисконтування. За допомогою першого методу дають оцінку наявним грошовим засобам на певну дату в майбутньому, а другого, - навпаки, визначають цінність грошей на поточний момент, якщо відома їхня майбутня вартість.

Можна виділити чотири основні кроки аналізу можливих напрямів інвестування:

1. Визначення всіх можливих прибуткових напрямів інвестування та вибір серед них найприбутковіших.

2. Оцінка економічної прибутковості й фінансової спроможності відібраних напрямів інвестування. Оцінка економічної прибутковості передбачає аналіз витрат і доходів за кожним напрямом інвестування з урахуванням віддачі задіяних ресурсів. Визначення фінансової спроможності полягає в порівнянні грошових потоків, що генеруватимуться інвестиціями з виплатами процентів та принципів платежів за залученими кредитами

3. Аналіз варіантів за прийнятим напрямом інвестування шляхом використання різних рівнів цін на продукцію (послуги) й урожайності сільськогосподарських культур (продуктивності худоби). Цей крок є важливим, адже віддача від інвестицій очікується в майбутніх періодах. Отже, передбачення можливого зниження цін і продуктивності в майбутньому та його впливу на економічну прибутковість і фінансову спроможність є доцільним.

4. Вибір найдоцільнішого напрямку інвестування на основі попередніх трьох кроків, що ґрунтуються на економічній та фінансовій доцільності.

Таким чином, критерії економічної прибутковості й фінансової спроможності є основними при виборі напрямку інвестування. Причому ці критерії мають діяти в комплексі, адже навіть за високої прибутковості інвестицій може виникнути

ситуація, за якої грошового потоку буде недостатньо, щоб вчасно виплачувати проценти і принципові платежі за кредитом.

Основним комплексним інструментом управління інвестиційною діяльністю аграрних підприємств є використання банківського кредитування. Сільське господарство потребує надзвичайно великих фінансових вливань, високоефективне функціонування без кредитних ресурсів у сучасних умовах неможливе. Нині комерційні банки надають сільськогосподарським підприємствам в основному короткострокові кредити, які використовуються для поточного операційного забезпечення господарської діяльності. Однак і такі кредити можуть одержати далеко не всі аграрні підприємства. Недостатня доступність короткотермінових кредитів упродовж усього виробничого циклу, особливо позик, які надаються без забезпечення, або позик на придбання оборотних засобів, перешкоджає належному ресурсному забезпеченню багатьох товаровиробників, що є причиною низької ефективності діяльності вітчизняних аграрних підприємств (низьких урожайності сільськогосподарських культур і продуктивності худоби, якості продукції, доходів).

Слід зазначити, що причинами низької ефективності господарювання дедалі частіше стає низький рівень менеджменту та кваліфікації управлінців аграрних підприємств. Досить часто можна спостерігати, коли два підприємства, що знаходяться поряд, мають однакові умови господарювання, а результати роботи різні.

Тому кредитні установи не зацікавлені у наданні довгострокових кредитів неорганізованим і збитковим підприємствам. Це також означає, що керівники підприємств повинні будуть збільшити кількість зовнішніх консультативних та дорадчих послуг для визначення стратегічних цілей, розробити плани досягнення цих цілей, порівняти їх із одержаними результатами, щоб віднайти адекватні заходи щодо підвищення ефективності господарювання.

Висновки. У сільському господарстві України існує проблема дефіциту інвестиційних ресурсів. Причини такого стану стосується макроекономічного регулювання економіки, зокрема, політики Національного банку України щодо формування кредитних ресурсів і облікової ставки за кредит, політики уряду України щодо створення сприятливого інвестиційного клімату, розвитку підприємництва та забезпечення функціонування ефективної судової системи, також чималим чинником може виступати інструменти інвестиційної діяльності, через які підприємство залучає інвестиції й управляє ними. До таких інструментів перелюдусім належать використання банківського кредитування та вдосконалення інвестиційного менеджменту.

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про інвестиційну діяльність», редакція від 05.12.2012 р. Електронний ресурс: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/>.
2. Дем'яненко М.Я. Оцінка кредитоспроможності агроформувань (теорія і практика): моногр. / М.Я. Дем'яненко, Є. Гудзь, П.А. Стецюк. - К.: ННЦІАЕ, 2008. - 302с.
3. Дишко І.Ю. Теоретичні підходи до залучення прямих іноземних інвестицій / І.Ю. Дишко // Актуальні проблеми економіки. - 2012. - № 5. - С. 102-107.
4. Клокар О.О. Формування інвестиційних ресурсів агропромислового виробництва / О.О. Клокар // Економіка АПК. - 2012. - № 10. - С. 90-95.
5. Кісіль. М.І. Стратегічні напрями інвестиційного забезпечення розвитку сільського господарства / М.І. Кісіль // Економіка АПК. - 2012. - № 9. - С. 36-39.
6. Кобушко І.М. Моделювання попиту на інвестиційному ринку на основі застосування економетричних методів / М. Кобушко // Актуальні проблеми економіки. - 2012. - № 7. - С. 217-229.
7. Коденська М.Ю. Інвестиційна складова аграрно-промислової інтеграції / М.Ю. Коденська, Ю.О. Нестерчук // Економіка АПК. - 2012. - № 12. - С. 45-51.
8. Іванович І.Ю. Мінімізація інвестиційного ризику у сільському господарстві через механізм страхування / І.Ю. Іванович // Актуальні проблеми економіки. - 2011. - № 5. - С.202-207.
9. Левченко Н.В. Методи оцінювання інвестиційної привабливості сільського господарства регіонів України в контексті стратегічного планування / Н.В. Левченко, В.В. Огліх // Актуальні проблеми економіки - 2012. - № 8. - С. 285-293.
10. Микова М.С. Банківське інвестиційне кредитування юридичних осіб / М.С. Микова // Актуальні проблеми економіки. - 2011. - № 5. - С. 208-216.
11. Носенко М.С. Сучасний стан, проблеми і перспективи розвитку інвестиційної діяльності страхових компаній в Україні / М.С. Носенко, С.І. Півторак // Актуальні проблеми економіки. - 2012. - № 1. - С. 222-227.3-9.

Валетенко В.В. Инструменты управления инновационной и инвестиционной деятельностью аграрных предприятий

Одна из основных современных проблем отечественных аграрных предприятий - это недостаточная инвестиционная активность, по которой могут осуществляться инвестиции в агропромышленный комплекс с помощью использования определенных инструментов. Поэтому анализ возможных инструментов инвестиционной деятельности аграрных предприятий и обоснования их эффективного использования является тем фактором, который сделает возможной активизации привлечения инвестиций и повысит уровень управления их размещением. Сейчас среди всех инструментов инвестиционной деятельности аграрных предприятий особое место занимают прямые инвестиции и банковское кредитование. Последнее обуславливает необходимость научной проработки инструментария управления использованием инвестиционных ресурсов, полученных именно из этих источников.

Ключевые слова: *инвестиции, управление, аграрные предприятия, инвестиционные ресурсы, эффективность, экономический потенциал*

Valetenko V.V. Innovation management tools and investment activity agricultural enterprises

One of the major contemporary issues of domestic agricultural enterprises - is the lack of investment activity, which may be carried out on investment in agribusiness by using certain tools. Therefore, the analysis of possible instruments of investment activity of agricultural enterprises, and study their effective use is the factor that will make possible activation of investment and improve the management of their deployment. Who among all the instruments of investment activity of agricultural enterprises occupy a special place direct investment and bank lending. The latter necessitates the scientific study of management tools using investment resources obtained from these sources.

Key words: *investment management, agricultural enterprises, investment resources, the effectiveness and economic potential*

Дата надходження до редакції: 03.03.2015

Рецензент: д.е.н., професор Красноруцький О.О.